

Inhoudsopgave

Inleiding	11
<i>Hans Alma & Adri Smaling</i>	
Referenties	15
Hoofdstuk 1. Zingeving en levensbeschouwing: een conceptuele en thematische verkenning	17
<i>Adri Smaling & Hans Alma</i>	
1. Wat kan onder zingeving worden verstaan?	17
1.1 Zingeving in verscheidenheid	17
1.2 Nadere differentiatie	18
1.3 Een voorstel tot definitie	19
1.4 Domeinen, contexten en kaders	24
2. Wat kan onder een levensbeschouwing worden verstaan?	25
2.1 Reflectief-cognitieve gerichtheid	25
2.2 Substantiële betekenis	26
2.3 Mogelijke verruimingen	28
2.4 Functionele betekenis	30
3. Humanistische bronnen van zin	33
Referenties	35
Deel 1 Humanisme als levensbeschouwelijke bron van zin	
Hoofdstuk 2. Humanisme als moderne levensbeschouwing	43
<i>Peter Derkx</i>	
1. Wat is humanisme?	43
1.1 Geschiedenis van het humanisme	43
1.2. Humanisme als levensbeschouwing: altijd contextgebonden mensenwerk	44
1.3. Inclusief humanisme	45
1.4. Menselijke waardigheid	46
1.5. Aanvullende humanistische beginselen	47
2. Implicaties voor zingeving	49
2.1 Zin is geen kant-en-klaar gegeven	49
2.2. Inspirerende voorbeelden	50
2.3. Inzet voor mensenrechten, rechtvaardigheid en gelijkheid als bron van zin	52
Referenties	55

Hoofdstuk 3. Leven op aarde: het verhaal van de mens 59
Henk Manschot

1. Kleine diagnose van onze tijd	59
1.1. Ecologisch reveil	61
1.2. Globalisering: katalysator van de milieuproblematiek	63
2. Culturele wortels van de ecologische problematiek	64
2.1. De januskop van de moderniteit: humaniteit en/als natuurgeweld	64
2.2. De ambivalentie van de moderniteit	66
3. Van een mensgecentreerd naar een kosmos-gecentreerd wereldbeeld: drie oriëntaties.	68
3.1. Eerste oriëntatie: het belang van een adequate evolutionaire visie	69
3.2. Tweede oriëntatie: uitbreiding van de morele verantwoordelijkheid tot alle leven	70
3.3. Derde oriëntatie: traditie en zingeving in evolutionair en ecologisch perspectief	72
4. Humanisme, Ecologie en Evolutie. Humanisme als culturele en als levensbeschouwelijk oriëntatie	74
4.1. Humanisme en kosmologie: een nog niet uitgekristalliseerde relatie?	76
4.2. Humanisme, traditie en zingeving in evolutionair perspectief	77
Referenties	81

Hoofdstuk 4. De onontkoombare reis naar de diepte 85
Joep Dohmen

1. Inleiding	85
2. Taylors morele antropologie	87
3. Taylors genealogie van het moderne subject	89
3.1 Zelfbeheersing en het verlangen naar transcendentie bij Plato	90
3.2 Inkeer en transcendentie bij Augustinus	91
3.3 Onthechte rationaliteit en menselijke waardigheid bij Descartes	93
3.4 Zelfverantwoordelijkheid bij Locke	95
3.5 Vrijheid bij Kant en Rousseau	97
3.6 Van expressivisme naar persoonlijke resonantie	99
4. Een zinvol leven in de (late) moderniteit	100
Referenties	104

Deel 2 Voorbeeldfiguren als humanistische bronnen van zin

Hoofdstuk 5. Inspiratie door voorbeeldfiguren 107
Joachim Duyndam

1. Humanisme en inspiratie	109
2. Het volgen van inspiratie	112
3. Hermeneutiek	114
4. Morele inspiratie	116
Referenties	118

Hoofdstuk 6. Menno ter Braak als voorbeeldfiguur voor een kritisch humanisme? 121

Hanne Laceulle

1. Inleiding	121
2. Voorbeeldfiguren als bron van zingeving	121
3. Voorbeeldfiguren en humanisme	123
4. Wie was Menno ter Braak?	124
5. Voorbeeldfiguur op basis van authenticiteit?	124
6. Kanttekeningen bij Ter Braak als voorbeeldfiguur	127
7. Ter Braak als humanistische voorbeeldfiguur?	129
Referenties	130

Hoofdstuk 7. Voltaire als bron van humanistische zingeving 133

Jos de Wit

1. Inleiding	133
2. Een verhaal over Voltaire	133
3. Voltaire als voorbeeld, mythe en verhaal	135
4. Voltaire en het algemeen menselijk perspectief	138
5. Voltaire als kritisch humanist	139
6. Voltaire's medemenselijkheid	140
7. Conclusies	142
Referenties	143

Deel 3 Activiteiten en praktijken als humanistische bronnen van zin

Hoofdstuk 8. Een pleidooi voor sport- en lichaamscultuur 147

Marc Van den Bossche

1. Intro	147
2. Lichaam en geest	148
3. Belichaamde geest	149
4. Het verborgen lichaam	151
5. Zelfzorg	152
6. Darwiniaans hardlopen	153
7. Vrolijk lichaam	155
8. Lichamelijke spiritualiteit	155
Referenties	156

Hoofdstuk 9. De zin van werk 159

Arjo Klamer

1. Is werk een noodzaak?	159
2. Wat is werk?	162
3. De waarden van werk bepalen de zin ervan	163
3.1. De economische zin van werk	163

3.2. De sociale zin van werk	164
3.3. De culturele of spirituele zin van werk	165
4. De voordelen van een cultureel-economisch perspectief	167
Referenties	168

Hoofdstuk 10. Kunst als bron van zin 171
Ruud Kaulingfreks & Hans Alma

1. Inleiding	171
2. Humanisme als mogelijkheidsvoorwaarde voor esthetica	172
3. Esthetica als verruiming en verbeelding van humanisme	173
4. De bijdrage van kunst aan zingeving en humanisering	175
5. Tot slot	177
Referenties	178

Hoofdstuk 11. Filosofische bronnen van zelfzorg en zin 181
Joep Dohmen

1. Inleiding	181
2. Zelfvervulling bij Aristoteles	181
2.1 Deugd en houding	182
2.2 Het juiste midden als criterium	183
2.3 Praktische wijsheid	183
3. Onverstoorbaarheid bij de Stoa	184
3.1 Vrijheid in noodzakelijkheid	184
3.2 Emoties	186
4. Intensiteit bij Montaigne	186
4.1 Zelfgekozen eenzaamheid	187
4.2 Narcisme?	188
4.3 Intensiteit	188
5. Soevereiniteit bij Nietzsche	189
5.1 Zelfstilering als morele opdracht	190
5.2 Heer of slaaf: integratie of chaos	190
5.3 Goethe	191
6. Vrijheid bij Foucault	192
6.1 De wending in de ethiek	192
6.2 Levenskunst als vrijheidspraktijk	193
6.3 Het leven als kunstwerk	194
7. Zelfzorg en zin in de laatmoderne tijd	195
Referenties	196

Deel 4 Bronnen van zin in humanistische geestelijke verzorging

Hoofdstuk 12. Zinvol leven en de praktijk van het humanistisch raadswerk 199

Jan Hein Mooren

1. Inleiding 199
2. Zingevingskaders als bronnen van zin 199
3. Handelen als bron van zin 200
4. De ervaring als bron van zin 201
5. Gemeenschap als bron van zin 203
6. Gestalten van humanistisch raadswerk 204
7. Tot besluit 207
- Referenties 207

Hoofdstuk 13. Identiteit en morele verbeelding 211

Jan Hein Mooren

1. Het ‘innerlijk oog’ en de kat van Hume 211
2. Verbeelding, dagdroom en de illusoire wereld 212
3. Geloven en de ultieme omgeving 214
4. Verbeelding als integratieve act; de kracht van metaforen 216
5. Identiteit en moraliteit 218
6. Morele verbeelding en moreel beraad 220
7. Levensbeelden 222
8. Relatiebeelden 225
9. Tot besluit 227
- Referenties 228
- Slotbeschouwing 231

Hoofdstuk 14. Humanisme als bron van zin 233

Hans Alma & Adri Smaling

- Referenties 248

Over de auteurs 249

Persoonsregister 253